

ШЛЯХИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ДІТЕЙ В ТУРИЗМІ: ДОСВІД УКРАЇНИ

У статті досліджуються позитивні та негативні наслідки поширення в Україні такого явища як туризм та, на основі дослідження, пропонуються шляхи попередження сексуальної експлуатації дітей в туризмі.

Ключові слова: туризм, діти, експлуатація, сексуальна експлуатація.

На сьогоднішній день, туризм — багатостороннє явище, що поєднує економічні, соціальні, культурні та економічні аспекти, має невичерпний потенціал для постійного прогресу, тісно поєднується з багатьма галузями економіки, що зумовлює його провідне місце у соціально-економічному житті країни і народів [2, с. 315]. За визнанням провідних фахівців у цій галузі, туризм є дійовим засобом формування ринкового механізму господарювання, надходження значних коштів до державного бюджету, однією з форм раціонального використання вільного часу, проведення змістового дозвілля, вивчення історії рідного краю, залучення широких верств населення до пізнання історико-культурної спадщини [9, с. 106–107].

В ХХ — на початку ХХІ століття туризм набув надзвичайно стрімкого розвитку. Тільки за другу половину минулого століття кількість жителів планети, які подорожували, зросла з 25 до 700 млн. чоловік [6, с. 106–107].

ООН, ЮНЕСКО і ВТО визнає ХХІ століття століттям туризму. Стосовно України, то із року в рік вона стає все більш привабливою для відвідування та подорожей країною за своїм історичним та культурним потенціалом. Так, за даними електронної сторінки в Інтернеті Державної служби курортів і туризму Міністерства культури і туризму України (www.tourism.gov.ua), протягом 9 останніх місяців 2009 року Україну відвідало 16,5 млн. в'їзних (іноземних) туристів, серед яких з країн ЄС — 4,4 млн. туристів (27% потоку), СНД — 11,7 млн. (71% потоку), інших країн — 346,4 тис. осіб (2% потоку).

У дослідженнях, присвячених туризму, в основному виділяють наступні його види: активний, альтернативний, багатоетапний, велосипедний, виїзний, в'їзний, внутрішній, водяний, гастрономічний, гірський, діловий, зелений, екологічний, зелений, іноземний, космічний, релі-

гійний, сільський, студентський тощо [2, с. 317–325], [9, с. 119–123].

Однак у даній статті мова піде про негативну сторону такого явища, як туризм, а саме про один із його різновидів — сексуальний туризм, особливо за участю дітей. Адже дане питання стає особливо актуальним напередодні проведення футбольного чемпіонату Євро-2012 в Україні, наслідком якого є збільшення потоку туристів-іноземців у нашу країну.

Дана проблема і визначає мету цієї статті, а саме дослідження явища туризму та його поширення в Україні з метою виявлення його позитивних та негативних наслідків, а також розробка на основі цього заходів щодо попередження порушення прав дітей, особливо під час їх залучення до сексуальної експлуатації в туризмі.

Обговоренню існування та поширення сексуального туризму за участю дітей було присвячено не одне засідання Всесвітньої Туристської Організації (ВТО). Дана міжурядова організація, завданням якої є розробка і впровадження нормативно-правових актів стосовно туристської галузі у законодавство держав-членів ВТО, вироблення рекомендацій щодо статистичного та фінансового обліку показників туристської діяльності, окремим напрямом своєї діяльності реалізує заходи щодо захисту дітей в туризмі. Гасло «Захистимо дітей від експлуатації в туризмі та подорожах» в черговий раз було проголошено на засіданні ВТО у Лондоні у 2008 році. Крім того, кожного року 20 листопада у день проголошення Організацією Об'єднаних Націй Декларації прав дитини, ВТО проводить інформаційні та освітні заходи, присвячені даній тематиці і закликає країн-учасниць даної організації сприяти захисту дітей від торгівлі та сексуальної експлуатації в туризмі та інформувати засоби масової інформації про подібні випадки та заходи реагування на них усередині країни.

У наших попередніх дослідженнях, присвячених проблемі експлуатації дітей в Україні, ми вже згадували про те, що сексуальний туризм за участю дітей є головним порушенням їх прав та одним із різновидів сексуальної експлуатації дітей [5, с. 162]. Метою такого виду туризму слід вважати задоволення сексуальних потреб особи (або групи осіб), яка в'їжджає в Україну як турист, шляхом отримання сексуальних послуг від дитини.

При цьому слід пам'ятати, що дитиною за вітчизняним законодавством слід вважати особу, яка не досягла 18-ти років [8]. Однак на практиці жертвою залучення дітей до сексуального туризму зазвичай стають особи більш юного віку. Такі психологічні властивості неповнолітньої особи, як наївність, довірливість, потреба у самовираженні значно полегшують залучення дітей не тільки до експлуатації, а й до протиправних видів діяльності. Відповідно до психічного розвитку дитини, їй можуть бути притаманні абсолютно різні психологічні риси, залежно від яких дитина може наражатися на небезпеку не тільки бути залученою до експлуатації, а взагалі стати жертвою будь-якого злочину. Така здатність «... стати об'єктом злочинного посягання...» у кримінологічних вченнях має назву віктимність особи [4, с. 123].

Як правило, у віці від сімнадцяти до вісімнадцяти років, підліток є вже досить сформованою особистістю і у змозі чинити опір як у фізичному, так і в моральному розумінні. Саме тому важливим періодом психічного розвитку дитини, у якому вона є найбільш вразливою до шкідливого впливу оточення і, як наслідок, наражається на ризик бути залученою до експлуатації — період від віку молодшого шкільного дитинства (3–6 років) до старшого підліткового віку (6–15 років) [7, с. 143–151].

Звичайно, не слід вважати психологічні особливості дитини та її віктимність основними чинниками, які сприяють існуванню та поширенню в Україні сексуального туризму за участю дітей. До таких чинників, на нашу думку, належать й економічні перетворення на ринку праці у вигляді безробіття та попиту на дитячу працю; бідність; поблажливе суспільне ставлення до дитячої праці; дитячу бездоглядність та безпритульність.

Зважаючи на негативні наслідки, завдані дитині через залучення її до сексуального туризму, соціальна обумовленість криміналізації явища, що досліджується, обумовлена його суспільною небезпечністю. Це виявляється в заподіянні шкідливих наслідків у виді істотної шкоди для здоров'я, фізичного розвитку та психічного стану дитини.

Впорядкованих статистичних даних стосовно кількості постраждалих дітей, залучених до сексуального туризму, не існує. При цьому слід уточнити, що метою сексуального туризму в нашу країну, є не тільки «споживання» сексуальних послуг, а й виготовлення дитячої порнографії за участю дітей.

Щодо даних стосовно дитячої порнографії, то за даними Інтернет-ресурсів (www.blog.i.ua), Україна займає сьоме місце у світі за поширенням дитячої порнографії на Інтернет-сайтах. Так, до створення порнографічних матеріалів у 2008 році було залучено приблизно 12–15 тисяч українських дітей.

Стосовно даних про кількість осіб, які відвідують Україну з метою сексуального туризму за участю дітей, то такі дані, на жаль, стають відомі безпосередньо після виявлення та початку розслідування подібних випадків.

Саме такий резонансний випадок за участю секс-туриста з Німеччини стався у 2009 році у місті Керч Автономної Республіки Крим [1, с. 6]. Так, майже півроку громадянин Німеччини розбещував місцевих хлопців, які отримували по 200 гривень за сеанс сексуальних втіх. Найчастіше жертвами даних втіх були діти з неблагополучних родин, безпритульні та сироти.

За даними правозахисних організацій [3], елітний секс-тур до нашої країни коштує сьогодні 1000 євро: сюди входить проживання в готелі із саунами та тренажерами плюс дівчина в супровід... Даним видом туризму грішать багато туристичних агентств.

Підсумовуючи викладене, слід визнати, що, безумовно, туризм це явище, яке має право на існування через позитивні економічні та соціальні вигоди, оскільки сприяє наповненню державного та місцевих бюджетів, сприяє культурному та освітньому збагаченню між країнами. Однак дане явище має і негативні сторони, про які було зазначено вище, особливо стосовно дотримання прав дітей.

Тому нами пропонуються наступні заходи протидії сексуальній експлуатації дітей в туризмі:

- заборона в'їзду до України тих іноземних громадян, які були помічені в секс-турах як при в'їзді до України, так і до інших країн світу;
- збільшення покарання за виготовлення дитячої порнографії та розбещення неповнолітніх;
- ведення обліку дітей, які не відвідують школу і можуть бути залучені до сексуальної експлуатації в туризмі;
- розширення знань про права дітей та негативні наслідки, захворювання та ризики, що можуть бути пов'язані з їх експлуатацією, а особливо сексуальною експлуатацією в туризмі;

– організація дозвілля дітей, що дозволить їм правильно розпоряджатися вільним від навчання часом, не бути залученими не тільки до експлуатації, а й до різних форм злочинної діяльності;

– сприяння соціальному захисту дітей з найбільш соціально-незахищених сімей та ведення чіткого обліку таких сімей з метою перешкоджання створенню умов, за яких діти можуть бути залучені до праці, а отже і до експлуатації (в тому числі в туризмі);

– підвищення кваліфікації працівників служб у справах неповнолітніх, працівників кримінальної міліції у справах неповнолітніх, соціальних працівників, державних інспекторів праці з питань дотримання законодавства стосовно праці дітей, а також розроблення методики виявлення випадків залучення дітей до експлуатації, здійснення їх обліку, медичного обстеження та соціального супровіду;

– створення і систематичне оновлення органами і службами у справах неповнолітніх бази даних стосовно дітей, які працюють і можуть бути залучені до експлуатації;

– створення на базі державних закладів освіти, соціальних служб або громадських організацій центрів реабілітації та реінтеграції дітей, які працюють, а також дітей, вилучених з експлуатації, в яких вони матимуть змогу отримувати соціальний захист, психологічну, юридичну, медичну, педагогічну підтримку;

– крім того, нами пропонується законодавче визначення «сексуальної експлуатації дітей», під яким потрібно розуміти «використання діяльності дітей щодо задоволення сексуальних потреб третіх осіб з метою отримання прибутку винними особами».

И.Н. Доляновская

Направления предотвращения сексуальной эксплуатации детей в туризме: опыт Украины.

В статье анализируются положительные и негативные стороны развития в Украине такого явления как туризм, на основе чего предлагаются пути предупреждения нарушений прав детей в туризме, особенно во время использования детей в сексуальном туризме.

I.N. Dolianovskaya

Directions to prevent the sexual exploitation of children in tourism: the experience of Ukraine.

The article analyzes the positive and negative aspects of development in Ukraine of such phenomena as tourism, which resulted in the ways of preventing violations of the rights of children in tourism, especially during the use of children in sex tourism.

Література:

1. В Україні штампують «дитячу полуничку» // *Сегодня*. — 9 вересня 2009 р. — С. 6.

2. *Смолій В.А., Федорченко В.К., Цибух В.І.* Енциклопедичний словник-довідник з туризму / Передмова В.М. Литвина. — К.: Видавничий Дім «Слово», 2006. — 372 с. (С. 315)

3. *Дохід секс-індустрії в період кризи зростає удвічі* // *Голос України*. — №95(4595). — 26 травн.

4. *Курс кримінології: Загальна частина: Підручник / За заг. ред. док-ра. юрид. наук, проф. О. Джузи; Відп. ред. Я. Кондратьєв: У 2 кн. — Кн. 1. Загальна частина. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — 352 с.*

5. *Доляновська І.М.* Запобігання насильницьким злочинам щодо неповнолітніх в Україні: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Київ. нац. ун-тет внутр. справ України. — Київ, 2008. — 228 с.

6. *Охріменко О.О.* Страхування у сфері туризму та готельного господарства: Навч. посіб. / Передм. В.К. Федорченка — К.: Вища школа, 2003. — 258 с. (С. 3–19).

7. *Психологія: Підручник / Ю.О. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та ін.; За ред. Ю.О. Трофімова. — 2-ге вид., стереотип. — К.: Либідь, 2000. — 558 с.*

8. *Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III* // *Голос України*. — 2001. — № 98. — 6 трав.

9. *Федорченко В.К., Дьорова Т.А.* Історія туризму в Україні: Навч. посіб. / Передм. В.А. Смолія. — К.: Вища шк., 2002. — 195 с. (С. 106–107).